

## ที่มาที่ไปของศัพท์แพทย์

สมชาย อินทศิริพงษ์, พ.บ.\*

การรู้ประวัติความเป็นมาของศัพท์แพทย์ บางคำอาจจะทำให้การเรียนรู้แพทย์สนุกเพิ่มขึ้นก็ได้ จึงขอเสนอคำที่เราใช้กันบ่อย ๆ

**Malaria** เป็นโรคติดเชื้อที่นำมาโดยยุงก้นปล่อง มีอาการไข้หนาวสั่น ชีด ม้ามโต เจาะเลือดตรวจจะพบเชื้อในเม็ดเลือดแดง คำนี้เกิดจากคำในภาษาละติน 2 คำ คือ mal แปลว่า เลว ไม่ดี + aereo แปลว่า อากาศ แปลรวมว่า โรคที่เกิดจากอากาศไม่ดี เพราะในสมัยโรมันพบว่า คนที่ป่วยเป็นโรคนี้ มักจะมีถิ่นที่อยู่อาศัยใกล้หนองน้ำที่ขังน้ำ เป็นที่ที่อากาศถ่ายเทไม่ดี การป้องกันโรคนี้ในสมัยนั้นจึงทำโดยการระบายน้ำที่ขังนั้น สมัยปัจจุบันนี้ก็เป็นที่ทราบกันดีว่าเป็นโรคติดเชื้อที่นำมาโดยยุงก้นปล่อง ซึ่งยุงชนิดนี้ชอบวางไข่แถบภูเขา ที่ที่น้ำใสไหลเย็นมากกว่าตามหนองน้ำที่ขังนั้น แต่คำนี้ก็ติดเข้าไปในวงการแพทย์เรียบร้อยแล้ว

Malaria พบได้ในเขตใกล้เส้นศูนย์สูตรทั่วโลก มีผู้ป่วยตายประมาณปีละ 2 ล้านคน แต่นับวันแพทย์ไทยก็จะรู้จักโรคนี้น้อยลงทุกที ไม่ใช่เพราะเรายกประเทศหนีออกจากเส้นศูนย์สูตร แต่เป็นเพราะป่าไม้บ้านเราโดนตัดจนเกือบหมดแล้ว ทำให้ยุงก้นปล่องไม่พบที่ที่อากาศดีพอที่จะวางไข่ได้แต่ยังงี้ก็ตาม หมอกคงชะล่าใจไม่ได้ซะทีเดียว เนื่องจากมีรายงานการพบผู้ป่วย Malaria หลายรายที่ไม่เคยเดินทางไปเขตที่มีการระบาดมาก่อน สันนิษฐานว่าได้รับเชื้อจากยุงที่โดยสารมากับเครื่องบินที่บินผ่านเขตระบาดมา เพราะผู้ป่วยทำงานหรือขับรถผ่านสนามบินซึ่งพบทั้งที่อังกฤษและเนเธอร์แลนด์ ก็เลยเรียกว่า airport malaria เพราะฉะนั้นที่เคยสอนกันมาว่ายุงบินได้ในรัศมีน้อยกว่า 10 กิโลเมตรนั้น คงต้องเปลี่ยนใหม่ว่าเดี๋ยวนี้ยุงเขาพัฒนาแล้วด้วยการโดยสารไปกับเครื่องบินไปได้ทั่วโลก ฉลาดกว่าคนตรงที่ไม่ต้องจ่ายค่าโดยสารด้วย

\* กลุ่มงานอายุรกรรม โรงพยาบาลมหาราชนครราชสีมา นครราชสีมา 30000

**Thalassemia** เป็นชื่อกลุ่มโรคที่ผู้ป่วยมีอาการซีดเป็นหลัก ตับโต ม้ามโต และถ่ายทอได้ทางกรรมพันธุ์ คำนี้มาจากภาษากรีกว่า thalassa แปลว่าทะเล + haima แปลว่าเลือด โดยรวมแปลว่าเป็นโรคเลือดที่พบในหมู่คนที่อาศัยอยู่แถบริมทะเล ซึ่งคำว่าทะเลในโลกยุคโน้นหมายถึงเฉพาะทะเล Mediterranean เท่านั้น เพราะโลกยุคนั้นมีเพียงแผ่นดินทางเหนือคือยุโรปและทางใต้คืออียิปต์และแอฟริกาเท่านั้น แผ่นดินทั้งสองโอบล้อมทะเลนี้ไว้ ทะเลนี้จึงได้ชื่อว่า Mediterranean ซึ่งมาจากคำในภาษาละติน Medius = middle, terr = land or earth แปลว่าทะเลที่อยู่กลางแผ่นดิน เดิมนั้นเรารู้แล้วว่า Thalassemia ไม่ได้พบเฉพาะประชากรที่อยู่รอบ ๆ ทะเล Mediterranean เช่น กรีก อิตาลี ชาร์ดิเนีย เท่านั้น ยังพบในเอเชียอาคเนย์โดยเฉพาะไทย ซึ่งพบชุกชุมกว่าด้วย แล้วเรายังรู้ไปอีกว่า Thalassemia ที่พบแถบ

Mediterranean เป็นชนิด beta ขณะที่แถบเอเชียอาคเนย์มีทั้งชนิด alpha และ beta โดยพบชนิด alpha มากกว่าหลายเท่า และอาการก็รุนแรงกว่าถึงตายได้ตั้งแต่แรกคลอดที่เรียกว่า hydrops fetalis ในไทยพบ Thalassemia มากในภาคอีสานและเหนือซึ่งอยู่ห่างทะเลพอสมควร ส่วนทะเล Mediterranean ก็มีทางติดต่อกับมหาสมุทรแอตแลนติกที่ช่องแคบจิบรอลตาร์ ไม่ได้ถูกแผ่นดินปิดล้อมทุกทิศอย่างที่เคยเข้าใจกัน แต่ชื่อต่าง ๆ เหล่านี้ก็ติดปากคนไปทั่วโลกแล้ว ยากที่จะแก้ไขได้

### เอกสารอ้างอิง

1. Dorland's Illustrated Medical Dictionary. 26 th ed. Philadelphia: WB. Saunders Co; 1974.
2. Bull World Health Organ. 1989; 67: 737-43.
3. Williams Hematology. 6 th ed. New York: McGraw-Hill; 2001.